

ע"פ 21970/06/22 - מדינת ישראל נגד מפעת 1965 (1987) בע"מ

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ע"פ 21970-06-22 מדינת ישראל נ' מפעת 1965 (1987) בע"מ
תיק חיצוני:

בפני כבוד השופטת הבכירה, ברנט-אב"ד

כבוד השופט בורנשטיין

כבוד השופט מיכלס

מדינת ישראל

המערער

נגד

מפעת 1965 (1987) בע"מ

המשיבה

פסק דין

השופט ע' מיכלס:

"האדם הוא חלק מסביבתו. הוא מקיים עם סביבתו יחסי גומלין. הוא משפיע על סביבתו והוא מושפע ממנה. הקרקע, המים, האוויר הם היסודות לקיום האנושי. במסגרתם 'מנהלים הפרט והחברה את כל מעגל חייהם' [...] הם הבסיס לקיום הפיזי. הם הבסיס לקיום הרוחני. איכות החיים נקבעת על פי איכות הסביבה. אם לא נשמור על הסביבה, הסביבה לא תשמור עלינו. מכאן החשיבות הרבה - לכל פרט ופרט ולחברה ככלל - בשמירה על איכותה של הסביבה שבה מתנהלים חיינו."

[בג"ץ 4128/02 אדם טבע ודין - אגודה ישראלית להגנת הסביבה נ' ראש-ממשלת ישראל, בפסקה 10 (16.3.2004)]

1. ערעור על פסק דינו של בית המשפט השלום בפתח תקווה מיום 27.4.22, בת"פ 18587-02-19 אליו צורף לבקשת המשיבה ת"פ 22481-04-17, במסגרתו נמנע בית משפט קמא מהרשעת המשיבה, לאחר שהודתה בעבירות שיוחסו לה בשני כתבי אישום. הערעור מופנה כנגד החלטת בית משפט קמא להימנע מהרשעת המשיבה, באופן שאף מנע הן את האפשרות להטיל עליה קנס כספי והן התחייבות לתקופה מקסימלית של 3 שנים.

רקע

2. המשיבה היא תאגיד בתחום האיסוף, שינוע וטיפול בפסולת מסוגים שונים, ובניהול והפעלת תחנות מעבר. נגד המשיבה ואחרים הוגשו שני כתבי אישום, בהם יוחסו לה עבירות סביבתיות ועבירות מתחום רישוי העסקים. ביום 5.5.2021, בעיצומם של דיוני ההוכחות, חזרה בה המשיבה מכפירתה, ובמסגרת הסדר דיוני שכלל את תיקון שני כתבי

עמוד 1

האישום, הודתה בביצוע העבירות הבאות: בת"פ 18587-02-19 - **הפעלת תחנת מעבר שלא כדין**, לפי סעיפים 14 ו-10 לחוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968 (להלן: חוק רישוי עסקים) ביחד עם תקנות (1)2, (5)2, (6)2, (7)2, (2)5, (1)6, (2)6, לתקנות רישוי עסקים (תחנת מעבר לפסולת), תשנ"ח-1998 (להלן: תקנות רישוי עסקים) (עבירה נמשכת); **אי נקיטה באמצעים**, לפי תקנות 12, 3 ו-4 לתקנות למניעת מפגעים (מניעת זיהום אוויר וריח בלתי סבירים מאתרים לסילוק פסולת)- תש"ן-1990 (להלן: תקנות למניעת מפגעים) ביחד עם סעיף 29 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) (עבירה נמשכת); **גרימת זיהום אוויר בלתי סביר**, לפי סעיף 63(א)1, 63(ה) ו-3(א) לחוק אוויר נקי, תשס"ח-2008 (להלן: חוק אוויר נקי) ותקנה 2 לתקנות למניעת מפגעים ביחד עם סעיף 29 לחוק העונשין (ריבוי עבירות); **גרימת ריח חזק או בלתי סביר**, לפי סעיפים 11(א) ו-1 (3) לחוק למניעת מפגעים, תשכ"א-1961 (להלן: חוק למניעת מפגעים) ביחד עם תקנה 2 לתקנות למניעת מפגעים (ריבוי עבירות); **זיהום מים**, לפי סעיפים 20(א) ו-20 לחוק המים, התשי"ט - 1959 (להלן: חוק המים) (ריבוי עבירות); **השלכת פסולת ופסולת גושית ולכלוך רשות הרבים**, לפי סעיפים 2, 4, 13(ב)1 ו-13(ג)1(א) לחוק שמירת הניקיון, תשמ"ד - 1984 (להלן: חוק שמירת הניקיון) ביחד עם סעיף 29 לחוק העונשין (ריבוי עבירות). בת"פ 22481-04-17 - **הפרה או אי קיום תנאים ברישיון עסק**, לפי סעיפים 4, 7 ו-14 לחוק רישוי עסקים.

3. לאחר שנקבע שביצעה את העבירות מבלי להרשיעה, הוטלו על המשיבה ביום 27.4.2022 העונשים הבאים: התחייבות למשך שנה בסכום כולל של 2,440,400 ₪ להימנע מביצוע עבירות שונות; פיצוי בסך של 1,000,000 ₪ לטובת הקרן לשמירה על הניקיון; הפעלת התחייבות כספית בסך 979,300 ₪ שהוטלה עליה בתיק קודם (ת"פ 17984-11-11); צו סגירה קבוע של תחנת ירחיב, בהתאם להוראות סעיף 16 לחוק רישוי עסקים; צו פינוי לתחנת ירחיב, בהתאם להוראות סעיף 14 לחוק שמירה על הניקיון.

תמצית העובדות הרלוונטיות למשיבה - ת"פ 18587-02-19

4. כתב האישום בתיק זה, אשר תוקן ביום 25.12.2019 הוגש נגד המשיבה ונגד 6 נאשמים נוספים. מהרקע העובדתי עולה שהמשיבה היא חברה הרשומה כדין בישראל ובבעלותה תחנת מעבר לפסולת מעורבת במועצה אזורית חוף השרון (להלן: תחנת תל יצחק), המשמשת מקום מרכזי לקליטת פסולת ביתית וגזם בתחום אזור השרון. כמות האשפה הביתית הנקלטת בתחנה מידי יום עומדת על כ- 1,200 עד 1,500 טון. עסק של מיון ועיבוד פסולת הוא עסק הטעון רישוי בהתאם לצו רישוי עסקים. בתאריך 14.07.2014 ניתן נגד המשיבה צו שיפוטי במסגרת ת"פ (פ"ת) 17984-11-11 המבוסס על הסכמות המשיבה עם המערערת, לפיו על המשיבה היה להסדיר לא יאוחר מ- 28 חודשים ממועד גזר הדין את כל דרישות תנאי המסגרת בתחנות המעבר לפסולת מעורבת, לפי פריט 5.1 א לצו רישוי עסקים, ולקבל רישיון עסק והיתר בניה בהתאם. עוד מצוין כי תוקף הצו הוארך על ידי בית המשפט (השופט א' דניאלי) פעמיים (בימים 15.12.2016 ו- 03.07.2017), זאת עד ליום 03.11.2017, כאשר במסגרת הארכות הותנו תנאים נוספים, ובהם התחייבות שלא יוצרו מפגעים סביבתיים במהלך שדרוג ותפעול תחנת המעבר.

מעובדות כתב האישום המתוקן עולה שבין השנים 2014-2017, הפעילו המשיבה ויתר הנאשמים את תחנת המעבר באופן לקוי תוך יצירת מפגעים סביבתיים חמורים של זיהום מים, זיהום אוויר, זיהום הקרקע, ריח חזק ובלתי סביר, פסולת שהושלכה ברבים וללא כל התשתיות הדרושות על פי דין. בין היתר זרמו תשטיפים אל מחוץ לשטח התחנה

לרשות הרבים; נמצאה חריגה גבוהה מערכי הסף המאושרים להזרמה למערכות ביוב מרכזיות; ב-7 מועדים שונים אירעו בתחנת המעבר שריפות שנמשכו מספר ימים, לרבות של פסולת גושית ופלסטיק, שגרמו לזיהום אוויר חזק, כאשר המשיבה המשיכה להשליך פסולת נוספת ולהפעיל את תחנת המעבר בניגוד להנחיות שקיבלה מהמשרד לאיכות הסביבה; באחת הפעמים זרמו תשטיפים עם ריכוזי מזהמים גבוהים אל נחל רעננה, התערבבו במי קולחין ומשם זרמו אל מורד נחל פולג עד חיבור נחל דרור; במועדים אחרים זרמו תשטיפים לנחל פולג; עוד עולה שבעקבות הממצאים הוצא למשיבה ולנאשמים אחרים בתאריך 20.1.2016 מכתב התראה, אולם גם לאחר מועד זה נמצאו ליקויים סביבתיים חמורים ב-14 מועדים נוספים.

תמצית עובדות כתב האישום בתיק המצורף - ת"פ 22481-04-17

5. כתב אישום זה הוגש בחודש אפריל 2017 נגד המשיבה ונגד 23 נאשמים נוספים. מהרקע לכתב האישום עולה שבבעלות המשיבה הייתה תחנת מעבר לפסולת יבשה ביישוב ירחיב (להלן: תחנת ירחיב), שפעלה על פי רישיון עסק אשר ניתן לה על ידי מועצה אזורית דרום השרון ביום 6.12.13 (להלן: רישיון העסק) ותוקפו מיום 22.12.13 ועד ליום 31.12.18. המשיבה התקשרה לצורך הפעלת התחנה עם חברה פרטית, שהיאשמה אף היא יחד עם המשיבה בכתב האישום, לרבות קליטה, מיון, מחזור, טיפול בפסולת, הובלה, הטמנה ואחזקה. במספר מועדים שפורטו בכתב האישום הפעילו המשיבה ונאשמים נוספים, לרבות החברה הפרטית, את תחנת ירחיב ללא כל התשתיות הדרושות על-פי דין, תוך הפרת התנאים ברישיון העסק, ובכלל זה ביצעו עבירות הקשורות לפסולת אשר עברה את גובה הגדר, פרצות בגדר וגלישה של פסולת אל מחוץ לתחנה לרשות הרבים.

גזר הדין של בית משפט קמא

6. גזר הדין ניתן בעניינם של המשיבה ושל נאשם 2, שהוא הבעלים ונושא משרה של המשיבה ובתחנות המעבר מושא שני כתבי האישום. בעניינה של המשיבה ציין בית משפט קמא את התנהלותה הבעייתית ואת ההפרה החוזרת ונשנית של שורה ארוכה של הוראות חוק חשובות שגרמו לפגיעה בסביבה. בהינתן עברה הפלילי של המשיבה, הכולל הרשעה קודמת משנת 2014 בעבירות זהות, והרשעה נוספת בעבירות של תכנון ובניה מחודש יולי 2018, בחן בית משפט קמא האם יש מקום בנסיבות העניין לסיים את ההליך הפלילי הנוכחי המתנהל נגדה תוך ביטול הרשעתה, והשיב על שאלה זו בחיוב, תוך שהפנה לפסיקת בית משפט העליון ברע"פ 8487/11 חברת נמלי ישראל נ' מדינת ישראל (23.10.2012) (להלן: רע"פ נמלי ישראל) ובדנ"פ 8062/12 מדינת ישראל נ' חברת נמלי ישראל (2.4.2015), בהם עמד בית המשפט העליון על הרציונליים העומדים בבסיס האפשרות להימנע מהרשעת תאגיד, ובכלל זה הפגיעה האפשרית במוניטין העסקי שרכש תאגיד והשלכות הפגיעה על עתידו העסקי; פגיעה בשמו הטוב של התאגיד עלולה לפגוע ברצונם של אחרים להתקשר עמו, כגון עובדים, לקוחות ובעלי עניין. אשר לעבירה עצמה, צוין כי אין מניעה לבחון את חומרתה ותוצאותיה של הפגיעה, כשם שניתן לבחון את חומרתה של עבירה אותה עבר אדם בשר ודם. יחד עם זאת, קבע בית משפט קמא כי שיקומו של תאגיד אינו כשיקומו של בשר ודם, שעיקרו הוא במאמץ להבטיח כי לא ישוב העברין לסורו וכן בתרומה לחברה על-ידי פעולות בעלות אופי חיובי.

אשר לאינטרס הציבורי שבהימנעות מרשעת המשיבה, התחשב בית משפט קמא בעובדות הבאות: המשיבה מעסיקה מאות עובדים וזה עתה נרכשה בסכום גבוה על ידי חברה בורסאית; התרשמות חיובית ממר רוז'ניסקי (סגן יו"ר הדירקטוריון ואחד מבעלי השליטה בחברה הבורסאית שרכשה 65% ממניות המשיבה) ומכוונותיו; קיומו של רישיון זמני לתחנה בתל יצחק והעובדה שהמדינה ממשיכה להתיר למשיבה לעבוד מולה; פגיעה אפשרית עתידית. בית משפט קמא ציין כי המסמכים שהובאו לפניו, וכן דברי מר רוז'ניסקי, מלמדים שתאגיד שהורשע בדין בשלוש שנים האחרונות, בצבר עבירות מסוג העבירות בהן הודתה המשיבה, יכול להתקל בקשיים מרובים בהתפתחותו העסקית ולהפסיד התקשרות של "קול קורא" של מאות מיליוני שקלים. צוין אף שמהראיות שהוצגו עולה שהמדינה זקוקה לגופים פרטיים על מנת לקדם את הליך מיון הפסולת והקמות תחנות מעבר, והמשיבה, למרות העבירות בהן הודתה במרוצת השנים, ממשיכה להוות פרטנר לעבודה עם המדינה. נקבע שעל אף שאין משמעות הדבר שניתן להתיר למשיבה לעשות "ככל העולה על רוחה" ולעבור על החוק, עדין יש לאפשר לה לקדם את עסקיה בהתאם להוראות החוק, בהינתן האינטרס הציבורי הכללי. בתוך כך דחה בית משפט קמא את החשש להעברת מסר בעייתי כפועל יוצא של ביטול ההרשעה.

עוד נמצא שהמדינה בחרה להמשיך ולהתקשר עם המשיבה על אף קיומו של כתב האישום, כאשר כיום התחנה בתל יצחק היא תחנה עובדת, לאחר שנחתם עמה הסכם הפעלה חדש לשדרוג התחנה. בית משפט קמא הכיר בכך שקיים קושי משמעותי במיון ופניו פסולת, כאשר מהעדויות עלה שמדינת ישראל מפגרת אחר מדינות מתקדמות בעולם באופן משמעותי בהקשר זה. עוד צוין שכיום המשיבה נרכשה על ידי חברה אשר מעוניינת להציעה קדימה, והרשעה עלולה להוביל, גם אם לא באופן אוטומטי, לביטול הרכישה ולהצבת קושי בהתקשרויות במכרזים עתידיים. מטעמים אלו סבר בית משפט קמא שיש מקום להימנע מהרשעת המשיבה, ולצד זאת לגזור עליה פיצוי הולם. כן נמצא להפעיל את ההתחייבות הכספית שהוטלה עליה בתיק קודם.

נימוקי הערעור

7. לטענת המערערת טעה בית משפט קמא משנמנע מלהרשיע את המשיבה, בהינתן שהמשיבה הועמדה לדין בשני תיקים נפרדים; בהינתן שהמשיבה הורשעה בעבר פעמיים בעבירות דומות; חומרת העבירות והפגיעה בציבור הזכאי לחיות חיים בריאות בסביבה נקייה מזיהומים וממפגעים, כאשר לראיית המערערת פגעה המשיבה בערכים אלו ובאינטרס הציבורי באופן משמעותי. נטען כי בית משפט קמא התעלם מההלכה המושרשת שלפיה הימנעות מהרשעת תאגיד תיעשה רק במקרים חריגים ביותר, כאשר במקרה זה לא צלחה המשיבה את המשוכות הגבוהות במיוחד שהציבה הפסיקה ביחס להימנעות מהרשעת תאגיד. כך, הטענה בדבר חשש לפגיעה בהתמודדות עתידית במכרזים נטענה בעלמא וממילא נדחתה בפסיקה. בפרט אמורים הדברים כאשר הנימוק המרכזי להימנעות מהרשעה נסב על מתן אפשרות למשיבה לקבל תמיכה כספית בסך עשרות מיליוני ₪ מהמשרד להגנת הסביבה במסגרת "קול קורא" שפרסם. נטען כי אין שום משמעות להטמעת תנאי סף של אי-הרשעה במסגרת קול קורא, אם אותו תנאי סף מהווה עילה לבית משפט לביטול הרשעה. עוד נטען שמדינת ישראל אינה תלויה במשיבה לצורך טיפול וקידום משק הפסולת בישראל, ושכלל שהמשיבה לא תזכה בכספי "קול קורא" מהמדינה, יזכו בהם מועמדות אחרות אשר עומדות בתנאיו. עוד נטען שקיומו של הליך מכרזי ושוויוני הוא ערך בפני עצמו.

עוד טענה המערערת לשגיאה שנפלה תחת ידיו של בית משפט קמא באופן בו יישם את מבחני הפסיקה בנושא

אי הרשעה. כך נטען כי לא נערך איזון ראוי בין עוצמת הפגיעה מההרשעה לבין סוג העבירות בהן הורשעה המשיבה והפגיעה המהותית בשיקולי ענישה אחרים, לרבות הרתעת הרבים והרתעת היחיד. המערערת הלינה אף על העונש שנגזר על המשיבה שכן, לגישתה, פיצוי "הולם בנסיבות המקרה" (כלשון בית משפט קמא) אינו מהווה תחליף להרשעה בדין של מי שביצע עבירה פלילית. זאת, מן הטעם שמדובר בתוצאה שאינה ראויה ואינה שוויונית. בהקשר זה אף נטען ש"שיקום תאגידי" אינו עיקרון מוביל המצדיק הימנעות מהרשעה בהיעדר "חריגים".

לבסוף, ביקשה המערערת לקבוע ששגה בית משפט קמא בקביעתו כי אינו סבור שבסיום ההליך תוך הימנעות מהרשעת המשיבה עלול לצאת מסר לפיו יש להקל עם מי שעובר על החוק. לגישתה, החלטת בית המשפט מעבירה מסר פסול שלפיו שיקולי ענישה ושמירה על האינטרס הציבורי נדחים כולם מפני שיקולים עסקיים וכדאיות כלכלית צופה פני עתיד של תאגיד רצידיביסט, המבצע עבירות סביבתיות פעם אחר פעם.

נוכח כל אלו ביקשה המערערת להרשיע את המשיבה, לאמץ את מתחם הענישה שהציעה התביעה ביחס לכל תיק בנפרד, ולגזור על המשיבה את הסכומים וההתחייבויות שנקבעו בהחלטת בית משפט קמא בשני שינויים: האחד, להמיר את הפיצוי בקנס כספי; השני, להאריך את תקופות ההתחייבויות שהוטלו לתקופה המרבית שניתן להטיל על פי חוק.

8. המשיבה מצדה סמכה ידיה על פסק דינו של בית משפט קמא, אשר לגישתה מצא את עמק השווה בין התועלת שתצמח לציבור כתוצאה משיקום החברה, לבין האינטרס הציבורי בהטלת עונש הולם בדמות פיצוי גבוה לצד אי הרשעה. נטען כי מאז ניתן פסק הדין, השלימה המשיבה את תיקון תחנת המעבר בעלות של כ-40 מיליון ₪; כלל העבירות שיוחסו למשיבה בוצעו על ידי מפעיליה, אשר לא הורשעו בגין אותן עבירות, וממילא הוחלפו לאחר מכן בידי קבוצת בעלים חדשה. נטען שבפועל לא יישאר זכר ממפעילי החברה שביצעו את העבירות, ואין סכנה להישנות העבירות בעתיד תחת ההנהלה החדשה. המשיבה ערה לפסיקה שלפיה שיקומו של תאגיד אינו חזות הכול, אולם ביקשה להתחשב בנתון זה לצורך הימנעות מהרשעתה. לגישת המשיבה, הפסיקה שהוצגה מטעם המערערת איננה סותרת את החלטת בית משפט קמא, אלא מחזקת אותה. כן נטען שקיים יחס מידתי וצודק בין העבירות לבין העונש שנקבע, בשים לב לנסיבות המעשים.

9. לאחר שנתנו דעתנו לטיעוני הצדדים אלו שבכתב ואלו שבעל פה, פסק דינו של בית משפט קמא, ולמסמכים שהוצגו לעיונו, המלצנו למשיבה במהלך הדיון שהתקיים בפנינו לקבל את הערעור. לאחר ששקלה בדבר, הודיענו המשיבה ביום 27.11.2022 כי היא עומדת על דעתה כי לא נפלה שגגה בקביעת בית משפט קמא.

דין

התשתית המשפטית

10. כידוע, אין ערכאת הערעור נוטה להתערב בגזר דין של הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים בהם נמצא כי

נפלה בגזר הדין טעות מהותית, או שעה שהעונש שנגזר על ידה חורג באופן ממשי מרמת הענישה המקובלת או הראויה בנסיבות דומות [ע"פ 2386/16 חכים נ' מדינת ישראל, פסקה 12 לפסק דינו של השופט מזוז (30.5.2016)]. כלל זה חולש גם על החלטת הערכאה הדיונית לסטות לקולא ממתחם הענישה מטעמי שיקום או על החלטה הנוגעת לסיום ההליך תוך הימנעות מהרשעת נאשם שאשמתו הוכחה.

11. על חשיבות סיום ההליך הפלילי בדרך של הרשעת נאשם שאשמתו הוכחה עמדה השופטת א' פרוקצ'יה בע"פ 5102/03 מדינת ישראל נ' קליין, פסקה 76 (4.9.2007):

"ההרשעה הפלילית של נאשם שאשמתו הוכחה ותוצאותיה, הן מרכיב חיוני בהליך הפלילי; הן נועדו למצות את תכליותיו המגוונות: להעביר מסר של הרתעת היחיד והרבים, ולשוות למעשה העבירה תווית של מעשה פסול בעיני החברה, שגמול עונשי בצידו. חברה המבקשת להפעיל את ההליך הפלילי בדרך אפקטיבית, שוויונית והוגנת, תתקשה להשלים עם גישה שיפוטית הפוטרת נאשמים, חדשות לבקרים, מהרשעה פלילית, אף שאחריותם הפלילית הוכחה. שהרי ההרשעה היא הביטוי השיפוטי לאחריות הפלילית שהוכחה, ובלעדיה נותרת קביעת האחריות הפלילית חסרה את החוליה האחרונה, המוסיפה לה את המשמעות המשפטית הנורמטיבית הנדרשת".

כהשלמה לאמירה נכוחה זו, קבעה השופטת א' פרוקצ'יה בע"פ 9893/06 לאופר נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (31.12.2007) את הרציונל לחריג אי ההרשעה, לפיו:

"המשפט מניח, כי במורכבות החיים האנושיים על תהפוכותיהם, בהשתקפותם בהליך הפלילי, עשויים להיווצר מצבים קיצוניים אשר אינם מתאימים להחלת העקרון העונשי הרחב, המחייב הרשעה פלילית בעקבות הוכחת אשמה. במצבים חריגים מיוחדים ויוצאי דופן, כאשר עלול להיווצר פער בלתי נסבל בין עוצמת פגיעתה של ההרשעה הפלילית בנאשם האינדיבידואלי לבין תועלתה של ההרשעה לאינטרס הציבורי-חברתי הכללי, נתון בידי בית המשפט הכח להחליט כי, חרף אשמתו של הנאשם, הוא לא יורשע בדין".

12. בפסק הדין המנחה, ע"פ 2083/96 כתב נ' מדינת ישראל, בפסקה 6 (להלן: עניין כתב), שהוזכר בגזר דינו של בית משפט קמא, נקבע שהימנעות מהרשעה היא בבחינת "חריג לכלל, שכן משהוכח ביצועה של עבירה יש להרשיע את הנאשם וראוי להטיל אמצעי זה רק במקרים יוצאי-דופן, שבהם אין יחס סביר בין הנזק הצפוי לנאשם מן ההרשעה לבין חומרתה של העבירה" [וראו גם ע"פ 1408/18 מדינת ישראל נ' בן דרור, בפסקה 96 לפסק דינה של השופטת ד' ברק-ארז (21.8.2021)]. עוד נקבע בעניין כתב שהימנעות מהרשעה אפשרית בהצטברותם של שני גורמים מרכזיים: האחד, סוג העבירה מאפשר לוותר בנסיבות המקרה המסוים על ההרשעה בלי לפגוע באופן מהותי בשיקולי ענישה אחרים. השני, על הרשעה לפגוע פגיעה חמורה בשיקום הנאשם, כאשר דרישת הפסיקה היא להוכחת קיומו של נזק קונקרטי בסיכויי השיקום שייגרם כתוצאה מההרשעה. אשר לטיב הדרישה לקיומו נזק קונקרטי נקבע ברע"פ 7224/04 פרנסקי נ' מדינת ישראל, בפסקה 10 (10.11.2014) שיש לבססה היטב בראיות:

"אין לקבל גישה לפיה, די במידת ודאות קרובה לקיומו של נזק קונקרטי כדי להימנע מהרשעתו של הנאשם, יש להצביע על כך שהרשעתו של הנאשם תביא "לפגיעה קשה וקונקרטית בסיכויי שיקומו", ולבסס טענות אלה בתשתית ראייתית מתאימה... אין די בהצגת הסכם עבודה, לפיו הרשעה בפלילים עשויה להשליך על תעסוקתו העתידית של המבקש" (ההדגשה הוספה - ההרכב).

[וראו גם: רע"פ 9118/2012 פריגין נגד מדינת ישראל (01.01.2013); רע"פ 5018/18 בוזגלו נ' מדינת ישראל, בפסקה 9 (21.10.2018); רע"פ 3589/14 לוזון נ' מדינת ישראל, בפסקה 8 (10.6.2014); רע"פ 1097/18 בצלאל נ' מדינת ישראל, בפסקה 9 (18.04.2018)].

13. עוד יש לציין שניסיונות שונים שנעשו לאורך השנים במטרה להגמיש את הכללים שנקבעו בפסיקה לצורך הימנעות מהרשעה של נאשם בפלילים נדחו על ידי בית המשפט העליון [ראו, מיני רבים: רע"פ 6403/18 הרוש נ' מדינת ישראל, בפסקה 9 (28.11.2018); רע"פ 6819/19 סרוסי נ' מדינת ישראל, בפסקה 13 (28.10.2019); רע"פ 2327/19 אדוארדו נ' מדינת ישראל, בפסקה 11 (19.5.2019); רע"פ 1240/19 בר לוי נ' מדינת ישראל בפסקה 8 (24.3.2019); רע"פ 2937/20 וואלפא נ' מדינת ישראל (19.5.2020)].

14. על האפשרות להימנע מהרשעת תאגיד ועל תחולתן של דרכי ענישה של תאגיד דן בית המשפט העליון בהרחבה במסגרת רע"פ נמלי ישראל. כלל שופטי המותב הסכימו כי ניתן להימנע מהרשעה גם כשהנאשם הוא תאגיד, כאשר בדעת רוב נקבע שהעונשים אותם ניתן יהיה להטיל על התאגיד במקרה של אי הרשעה יהיו התחייבות וחייב בתשלום פיצוי. על האופן בו ניתן להשתמש בכלי של סיום הליך המתנהל נגד תאגיד בדרך של אי הרשעה עמד השופט נ' הנדל ברע"פ 1840/12 עוזר נ' מדינת ישראל, בפסקה 6 (30.4.2013) (להלן: עניין עוזר):

"נדמה כי יש להחיל את כלל "אי ההרשעה" ביחס לחברה רק באותם מקרים בהם תוצאת ההרשעה אינה עומדת בפרופורציה ומידתיות לנזק שייגרם לחברה. יובהר, כי אם התוצאה של אי הרשעת נאשם (וכמובן הכוונה לבגיר) הינה בגדר חריג, תוצאה כזו כלפי חברה תחול בגדר חריג מצומצם יותר" (ההדגשות אינן במקור - ההרכב).

וביתר פירוט, בכל הנוגע לעבירות מתחום איכות הסביבה, קבע השופט ע' פוגלמן ברע"פ 3515/12 מדינת ישראל נ' שבתאי, בפסקה 38 (10.9.2013) כדלקמן:

"... כל עוד מדובר בהליך פלילי, מוסיף לחול הכלל הנטוע בפסיקתנו שלפיו הליך שבו הוכחה אשמתו של נאשם מסתיים בהרשעתו בדיון. ההכרעה אם ראוי להעביר עבירות אלה (כולן או מקצתן) למתווה אכיפה חלופי נתונה למחוקק ולמחוקק המשנה. כל עוד הדבר לא נעשה, קביעת כלל הפוך בדבר הימנעות מהרשעה (אלא בנסיבות מחמירות) תגביל את אפשרויות הענישה העומדות לרשותו של בית המשפט, תכביד על רשויות אכיפת החוק ותפגע בתכלית ההרתעתית החשובה שעליה עמד בית משפט זה ביחס לעבירות אסדרתיות בכלל, ועבירות איכות הסביבה בפרט"

בהמשך הדברים, בפסקה 39, נקבע שכאשר עסקין בעבירות אסדרתיות של "אחריות קפידה", לעיתים "ניתן להקל על הנטל המוטל על כתפי הנאשם להראות את עצמת הפגיעה שתיגרם לו כתוצאה מן ההרשעה", אולם זאת תוך התחשבות בחומרת העבירה. עוד נקבע כי "ההלכה, לפיה הימנעות מהרשעה בפלילים היא חריג, בעוד שהכלל הוא הרשעה, נותרה בעינה, גם בסוג כזה של עבירות" [רע"פ 8971/15 כל בו חצי חניס בע"מ נ' מדינת ישראל, בפסקה 15 (27.1.2016)]. מכאן, שעל אף הקלה מסוימת בנטל, עדיין נדרש נאשם להצביע על קיומו של נזק שיגרם לו, שהוא בעל הסתברות ממשית, זאת בשונה מחשש תיאורטי בלבד להתרחשותו. הדברים אמורים ביתר שאת במקרה דנן, עת הורשעה המשיבה, בין היתר, גם בעבירות מתחום רישוי העסקים, השונות במהותן מעבירות אחריות הקפידה.

מן הפרט אל הכלל

חומרת העבירות ונסיבות ביצוען

15. המשיבה הורשעה בשני תיקים שונים במגוון עבירות לפי חוק רישוי עסקים, חוק אוויר נקי, חוק למניעת מפגעים, חוק המים וחוק שמירת הניקיון, אשר די היה בכל אחת מהן בנפרד, לא כל שכן בהצטברותן, כדי להצביע על זלזול מתמשך מצדה בהוראות החוק ובציבור בכללותו. מדובר בעבירות שלא ניתן להגדירן כ"קלות ערך", ומידת פגיעתן באינטרס הציבורי גבוהה. נוסף על כך, הימנעות מהרשעה עלולה להוביל מיניה וביה לפגיעה בעונש אותו ניתן להטיל על הפוגע, חרף מעשיו החמורים: "הימנעות מהרשעה מגבילה, כאמור, את משרעת הסנקציות העומדת לרשות בית המשפט, ועלולה גם לשדר מסר מקל כלפי הציבור, שאינו עולה בקנה אחד עם המגמה להחמרת הענישה בגין עבירות אלה" [עניין שבתאי, פסקה 39]. וביתר פירוט -

16. בכל הנוגע למקורות המים, עמד בית המשפט העליון לא אחת על חשיבות השמירה על משאב יקר זה. כך למשל, בע"א 8234/08 מנהלת הרשות הממשלתית למים וביוב ואח' נ' תדיר-גן (מתכת) ואח', פסקה 13 (2.12.2010) קבעה השופטת (כתוארה אז) א' חיות: "השמירה על מקורות המים בישראל היא אינטרס ציבורי עליון, נוכח מקורות המים המועטים העומדים לרשות המדינה ונוכח מגמת ההידלדלות של מקורות אלה כתוצאה מתנאי אקלים ובשל גורמים שונים נוספים". ובעניין אחר נאמר: "פגיעה באיכות החיים באופן של זיהום מים, כאשר מדובר במקור החיים, שהרי בלי מים אין קיום לכל חי וצומח, היא למעשה פגיעה בחיים עצמם. רוצה לומר בלשון פשוטה המובנת לכל אדם, מי שמזהם מים... למעשה פוגע בחיי בני האדם, משום הפגיעה בבריאות הציבור ובשלומם" [ת"פ (ראשל"צ) 3559/07 מדינת ישראל נ' עופות גבריאל (1991) בע"מ (16.11.2008)]. כנגזרת של המשמעויות הוותיקות הגורל של פגיעה במקורות המים, כך נקבעה בפסיקה עקבית חשיבות החמרת הענישה בפוגעים באוצרות הטבע בכלל ובמקורות המים בפרט, בין היתר על מנת להגביר את המודעות וליצור הרתעה [ראו למשל: ע"פ (מחוז-נצ') 1038/07 מועצה אזורית מרום הגליל נ' המשרד לאיכות הסביבה צפת, בפסקה (26.6.2007)].

17. תכליתן של עבירות לפי חוק אוויר נקי, חוק שמירת הניקיון וחוק למניעת מפגעים - חד היא: לשמור על הטבע ועל איכות הסביבה במדינת ישראל [רע"פ 7861/03 מדינת ישראל נ' המועצה האזורית גליל תחתון (8.5.2006)]. הקושי באכיפת חוקים אלו (למשל במקרים של השלכת פסולת ברשות הרבים), התוצאות ההרסניות הנגרמות לטבע, לסביבה ולבני אדם כתוצאה של הפרתם, שלא תמיד נראות לעין (למשל במקרה של זיהום אוויר) כאשר לא אחת מדובר

בנזק בלתי הפיך, מחייבים אכיפה מתמדת וענישה בלתי מתפשרת כנגד נאשמים בעבירות אלו. שמירה על הטבע ועל איכות הסביבה מחייבת את הרשויות לנהוג באותה מידת הקפדה בה פועלות רשויות האכיפה לשמירה על הסדר הציבורי ומחייבת את בית המשפט להתייחס במשנה חומרה לאלו המבקשים לפגוע בסביבה ובאיכות החיים של כלל הציבור לצורך קידום ענייניהם האישיים, לרבות חיסכון בעלויות לצורך השאת רווחים גבוהים יותר. על עקרונות אלו עמד השופט א' רובינשטיין ברע"פ 1223/07 מורשד נ' מדינת ישראל המשרד לאיכות הסביבה, פסקה י"ז (12.2.2007): "הצורך החברתי הגובר בשמירה על משאבי הטבע ההולכים ומתדלדלים וההכרה בנזק שנגרם לכלל הציבור בשל זיהום הטבע והסביבה, חייבה את המחוקק לקבוע רמת ענישה משמעותית לעוברים עבירות אלו" [ראו גם רע"פ 362/13 גמיל נ' מדינת ישראל, בפסקה 18 לפסק דינו של השופט (כתוארו אז) ח' מלצר (27.8.2013)].

18. כאמור, המשיבה לא הורשעה רק בביצוע עבירות מתחום איכות הסביבה, אלא גם בעבירות לפי חוק רישוי עסקים ותקנות רישום עסקים, אשר בדומה לעבירות מתחום איכות הסביבה פוגעות, מעצם טיבן וטבען, בשלטון החוק ובסדר הציבורי. מעבר לאמור, פוגעות עבירות אלו אף בעקרון השוויון ובתחרות החופשית בשוק העסקים. ריבוי העבירות מסוג זה המובאות לפתחו של בית המשפט והיקף התופעה מחייבים אף הם את בתי המשפט לנקוט ביד קשה ובכך לשקף את הפסול שבמעשים, תוך העברת מסר ברור שלפיו אין מדובר בעבירות שניתן להקל ראש בחומרתן. הגם שמדובר בעבירות מסוג "עוון", ועל אף שבמקרים רבים הנאשמים בעבירות אלו הם אנשים נורמטיביים ונעדרי עבר פלילי, יש להשתמש באפשרות של ביטול ההרשעה במשורה, בהתאם לכללים הרגילים שהותוו בפסיקה [ראו והשוו: עפ"ג (מחוזי-חי') 16971-09-20 מדינת ישראל נ' איכות ירוקה חברת ניהול בע"מ ואח' (31.12.20)] (להלן: עניין איכות ירוקה); עפ"ג (מחוזי-ת"א) 49491-05-11 מדינת ישראל המשרד להגנת הסביבה נ' עדי אלבז, (7.11.2011) (להלן: עניין אלבז), שעסק במקרה של הפעלת תחנת מעבר פיראטית מבלי שהתקבלו בגינה כל האישורים וההיתרים הנדרשים].

19. ואולם, על חומרת מעשיה של המשיבה ניתן ללמוד לא רק מהתכלית החקיקתית העומדת בבסיס העבירות בהן הורשעה, אלא אף מהתנהלותה לאורך השנים. זאת, בהינתן שהמשיבה הורשעה בעבר פעמיים בביצוע עבירות זהות לעבירות בהן הורשעה בהליך הנוכחי ואף הוצאו נגדה צווים שיפוטיים נוספים במסגרת הליכים מנהליים, הקשורים לתחנות מעבר שונות אותן תפעלה.

כך, ביום 14.7.2014 הורשעה המשיבה בביצוע עבירות סביבתיות ואחרות בתחנת תל יצחק (ת"פ 17984-11-11) לאחר שהפרה מספר הוראות חוק לפי חוק רישוי עסקים; תקנות רישוי עסקים (תחנת מעבר לפסולת); צו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי), התשנ"ה-1995; חוק למניעת מפגעים, התשכ"א-1961; חוק אוויר נקי; תקנות למניעת מפגעים; חוק המים; וחוק שמירת הניקיון. על המשיבה הוטל קנס בגובה 350,000 ₪, לצד חתימה על התחייבות בסך 979,300 ₪. נוסף על כך נדרשה המשיבה להסדיר את כל הדרוש בתחנת תל יצחק בהתאם להוראות הדין. ביום 2.7.2018 הורשעה המשיבה בפעם השנייה [ת"פ (פ"ת) 66084-03-16], הפעם בביצוע עבירות מתחום התכנון והבנייה בתחנת תל יצחק, והוטל עליה לשלם קנס כספי בסך 60,000 ₪. ביום 7.9.2018 ניתן צו סגירה לתחנת ירחיב, נוכח התנהלות המשיבה.

20. חומרה יתרה נלמדת אף מהעובדה שבמסגרת הרשעתה הראשונה התחייבה המשיבה שלא לחזור על מעשיה,

אולם לא עמדתה במילתה. ודוק, מעשי המשיבה בהליך הנוכחי אינם בבחינת "מעידה חד פעמית", בהינתן שהפרה מגוון רחב של חוקים, ביצעה עבירות מסוגים שונים, ולאורך פרק זמן ארוך של מספר שנים, לרבות הפעלת תחנת המעבר לפסולת ללא רישיון מוסדר כדן. הסיבות העומדות בבסיס ביצוע עבירות מסוג זה הן על פי רוב כלכליות, ובשל הימשכותן ניתן לומר שקדם להן תכנון מוקדם, או לכל הפחות התעלמות ועצימת עיניים ברמה הגבוהה ביותר.

21. לא נעלם מעיני שבתקופה האחרונה פעלה המשיבה לשנות דרכיה ולשפר את התנהלותה. כך, נטען שלפני מספר חודשים השלימה את בניית תחנת המעבר בעלות גבוהה, בזכות הון עצמי של בעלי החברה, והובטח שעתה היא פועלת לפי אמות המידה המקובלות ועומדת בדרישות החוק. ואולם, בכך לא די ודומה שפעולותיה של המשיבה הם בבחינת מעט מדי ומאוחר מדי. יפים לעניין זה דברי השופט (כתוארו אז) ח' מלצר ברע"פ 1851/15 י.א גזיאל בע"מ נגד מדינת ישראל, פסקה 16 (19.5.2016):

"בענייננו, המבקשים הפעילו במשך שנים את תחנת המעבר שלא כדן, ורק לאחר הגשת כתב האישום והבקשה לצו סגירה שיפוטי - הם החלו בניסיונות להסדיר את פעילותם. לכך אין ליתן יד. כאשר בעבירות כלכליות מעין אלו עסקינן - לקבלת היתרים ורישיונות עסק כנדרש, וכן לעמידה בדרישות החוק השונות, כמו להכנת תשתיות נאותות וציווד מתאים - יש משמעות כלכלית ברורה. הנני סבור איפוא כי לא נפל פגם בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, זאת מאחר, שבנסיבות העניין, הדרך הראויה להתמודד עם מעשיהם של המבקשים אכן היתה בהטלת קנסות משמעותיים עליהם, שישקפו, בין היתר, את "החיסכון הכלכלי", או היתרונות הכספיים שהשיגו באמצעות העבירות שבביצוען הודו."

מעבר לאמור, החלפת הבעלים של המשיבה יכול ומצביעה על שינוי מגמה ועל רוח חדשה. ואולם, מאחר שלחברה ישות עצמאית, לא ניתן להלום מצב דברים בו שינוי הבעלים ישפיע על שיקולי הגמול וההרתעה מקום בו אלו מתבקשים.

22. אסכם ואומר כי מגוון העבירות, כמותן, מהותן, חומרתן, התמשכותן לאורך שנים וביצוען שלא בפעם הראשונה, בהינתן הרשעותיה הקודמות של המשיבה, מקנות למעשיה משנה חומרה ואינן מאפשרות לסיים את ההליכים הפליליים נגדה תוך הימנעות מהרשעתה. נוכח המסקנה אליה הגעתי ניתן היה לסיים את הדין בנקודה זו. על אף האמור, ובבחינת למעלה מן הצורך מצאתי בכל זאת להתייחס, גם אם בתמצית, לתנאי השני, שאף בו לא עומדת המשיבה.

פגיעה חמורה בסיכויי השיקום

23. בית משפט קמא נתן משקל רב לפוטנציאל השיקום של המשיבה ולהליכי ההבראה בהם החלה, תוך שציין את שיתוף הפעולה שלה עם המדינה, ותוך שאימץ את טענותיה שלפיהן המדינה מפגרת לאורך השנים אחר מדינות מתקדמות בעולם בתחום מיון ופיוני פסולת. ואולם, עמדתנו היא שאין די בקיומו של צורך שיקומי עבור החברה על מנת לפטור אותה מהרשעתה בדין, זאת הן בשל העובדה שלא הוכחה פגיעה קונקרטית וממשית בשיקומה, והן בשל השיקולים הרבים העומדים מנגד. בגזר דינו ציין בית המשפט קמא שלושה נימוקים עיקריים שלהשקפתו מלמדים על פגיעה אפשרית בשיקום המשיבה ומצדיקים הימנעות מהרשעתה. האחד, הפסד התקשרות של המשיבה במסגרת "קול קורא" בהיותה "תאגיד אשר הורשע בדין בשלוש שנים האחרונות, בצבר העבירות בהן הודתה הנאשמת". השני, רצונה

של החברה החדשה שרכשה את המשיבה לשקמה. השלישי, קושי של תאגיד מורשע להתקשר במכרזים נוספים.

24. אשר לשיקול הראשון, לא נעלם מעיני שיקול והרשעת המשיבה תכביד עליה ואף סביר שיגרמו לה כתוצאה מכך נזקים שונים. ואולם, כפי שהוטעם בע"פ 5672/05 טגר בע"מ נ' מדינת ישראל, פסקה 121 (21.10.2007): "...הרשעה - לעולם נושאת עימה תוצאות לוואי שאינן חלק מן הענישה הקונקרטית. עצם הכתמתו של אדם כעברין יש לה השלכות - מהן מובנות ומיידיות ומהן שתבואנה לידי ביטוי בעתיד". בהינתן שהמניע העיקרי לביצוע העבירות הוא כלכלי, סבורים אנו שהימנעות מהרשעה על מנת לסייע בצמצום הפגיעה הכלכלית בתאגיד או במנהל התאגיד כתוצאה מההרשעה אינה סבירה, מנוגדת לפסיקה ואף חותרת תחת תכלית החקיקה. בהמשך לאמור, על מנת שהענישה תהיה אפקטיבית ותיצור הרתעה יש להטיל על התאגיד המורשע בביצוע העבירה סנקציות כלכליות משמעותיות. בתוך כך, אין בידנו לקבל אף את טענת המשיבה לקושי שמציבה הרשעתה בקבלת התמיכה הכספית מהמדינה במסגרת "הקול הקורא". לשיטתנו, הימנעות מכוונת מהרשעת תאגיד בעבירות של איכות סביבה במטרה לאפשר לאותו תאגיד לעמוד בתנאי "קול קורא" שתכליתו לטפל במפגעים סביבתיים מהווה כשל לוגי שאין בידנו לאמצו. כך, אחת המטרות בהן נקב בית משפט קמא בהצדיקו את התוצאה אליה הגיע היא מתן אפשרות למשיבה ליהנות מכספי המדינה שיחולקו במסגרת "קול קורא". ואולם, באותה נשימה הטיל בית משפט קמא על המשיבה "פיצוי" בסך מיליון ₪, אותו היא אמורה לשלם למדינה. הפועל היוצא הוא שעקב סיום ההליך ללא הרשעה, תקבל המשיבה כסף מהמדינה, אותו תוכל להפנות לצורך תשלום הפיצוי חזרה למדינה. תוצאה זו אינה סבירה בעינינו.

25. אשר לשיקול השני, לא נטען, ובוודאי שלא הוכח, שהרשעת המשיבה תוביל באופן אוטומטי לביטול הרכישה. מעבר לאמור, החברה הרוכשת הייתה מודעת למצבה המשפטי של המשיבה, לקיומו של עברה פלילי, לקיומם של שני כתבי האישום באותם תחומים, לקיומה של התחייבות ברת הפעלה ולאפשרות שהמשיבה תצטרך לשלם קנס כספי בסכום גבוה. כל אלו לא מנעו מהחברה לרכוש את המשיבה.

אוסף ואומר שטענות המשיבה שלפיהן הרשעתה בפלילים תטיל עליה כתם כבד באופן שעשוי להרתיע משקיעים פוטנציאליים מוקשית בעיני, זאת מן הטעם שטענות אלו יפות לכל תאגיד באשר הוא. מכל מקום, וזה החשוב, במקרה שלפנינו לא הוכח שהרשעת המשיבה תוביל מיניה וביה לביטול הרכישה.

26. גם הטענה שלפיה הרשעתה משיבה תוביל לקשיים בהתקשרותה במכרזים עתידיים דינה להידחות, זאת ממספר נימוקים. האחד, אין מדובר בטענה המייחדת את עניינה של המשיבה בלבד. השני, ככל שהמשיבה אכן עברה הליכי שיקום ושיפור המתקנים, ניתן יהיה להציג עובדות אלו בבוא היום בפני ועדת המכרזים. השלישי, וזה העיקר, אין לצפות מבית המשפט לתת יד להסתרת מידע רלוונטי מפני רוכשים או בפני וועדות מכרזים בדרך של הימנעות מהרשעה, כאשר שיקול הדעת ביחס לנפקותה של ההרשעה על התאמתו של המציע לביצוע העבודות שבמכרז, נתון לוועדת המכרזים. במקרה שלפנינו על וועדת המכרזים לדעת על חטאי העבר של המשיבה בהקשר של איכות הסביבה, על כך שניהלה את עסקיה לאורך זמן ללא רישיון; כי לא נקטה באמצעים שנדרשו ממנה למנוע את זיהום סביבתה; כי התעלמה מהתראות חוזרות ומהרשעות דומות; וכי כתוצאה ממעשיה וממחדליה נגרם נזק סביבתי במגוון דרכים. לצד כל אלו תשקול הוועדה אף את התנהלותה של המשיבה מאז שהוגש כתב האישום ואת השיפורים והשינויים בהם לטענתה נקטה בתקופה האחרונה.

27. נוכח כל האמור ניתן לקבוע כי לא הונחה תשתית מספיקה להוכחת נזק חריג שייגרם למשיבה כתוצאה מהרשעתה בדין, בוודאי שלא נזק משמעותי וממשי, לא כל שכן נזק שיש בו כדי להצדיק את העדפת עניינה של המשיבה על פני יתר שיקולי הענישה.

28. בחינת הפסיקה הנוהגת אף היא אינה מתיישבת עם התוצאה אליה הגיע בית משפט קמא, כאשר פעם אחר פעם נדחו בקשות של תאגידים להימנע מהרשעתם בנסיבות שחלקן קלות יותר וחלקן חמורות מהמקרה שלפנינו. לשם הדוגמא, ברע"פ 6377/18 מ.מ.מ. מפעלי מטמנות מאוחדים (1998) בע"מ נ' מדינת ישראל המשרד להגנת הסביבה (30.1.2019) הורשע תאגיד בעבירה של גרימת ריח חזק או בלתי סביר בשל חלקו בשריפה באתר סילוק פסולת שבערה במשך שבע שעות. בית המשפט השלום אמנם הורה על ביטול ההרשעה, אולם ערעור המדינה התקבל על ידי בית המשפט המחוזי, ופסק דינו אושר על ידי בית המשפט העליון. בעניין איכות ירוקה נדון עניינו של תאגיד שהורשע בשלוש עבירות בניגוד לחוק רישוי עסקים ולחוק השמירה על הניקיון, בשל הפרת תנאי רישיון עסק והטמנת פסולת שלא כדין. בקשת התאגיד לסיום ההליך ללא הרשעה נדחתה בבית המשפט השלום. ערעור לבית המשפט המחוזי נדחה אף הוא, תוך יישום הכלל שלפיו הימנעות מהרשעה לגבי תאגיד אפשרית במקרים נדירים וחריגים ביותר, שלא התקיימו באותו מקרה בהיעדר הוכחה לקיומו של נזק קונקרטי. בע"פ 11513-09-15 (מח' חיפה) יוספוב נ' מדינת ישראל (23.2.2016) הורשע תאגיד בעבירה בניגוד לחוק רישוי עסקים ובשתי עבירות בניגוד לחוק מניעת מפגעים. בקשת התאגיד לביטול הרשעתו נדחתה הן על ידי הערכאה הדיונית והן על ידי בית המשפט המחוזי, בהינתן חומרת העבירות, ריבוי המקרים, היעדר נזק קונקרטי ואי לקיחת אחריות.

29. קושי נוסף מצאתי בקביעת בית משפט קמא שלפיה אין לראות באי הרשעת הנאשמת משום העברת מסר מקל כפני תאגיד שעובר על החוק. יש לזכור שעסקינן בתאגיד שכבר עבר על החוק בעבר והורשע בדין, אולם בחר, במסגרת שיקולי "עלות - תועלת" לבצע עבירות נוספות. דומה אם כן, שהעונש שהוטל על המשיבה בעבר לא יצר את ההרתעה המקווה. גישה סלחנית בדמות ביטול ההרשעה בכתבי האישום המאוחרים יותר תפגע בעקרון ההרתעה באופן אנוש, והיא עלולה להוות תמריץ שלילי לתאגידים אחרים שימנעו מלנקוט באמצעים אפקטיביים למניעת הישנות עבירות מסוג זה.

30. עוד מצאתי להעיר כי אינני מקבל את הדרך בה הילך בית משפט קמא בנסותו ליישב בין העדר היכולת להטיל קנס כספי בשל ביטול ההרשעה אל מול הצורך לקנוס את המשיבה באופן משמעותי. את הקושי פתר בית משפט קמא בדרך של הטלת "פיצוי" כספי בסך מיליון ₪ חלף הקנס הכספי. פתרון זה, על אף מקוריותו, מוקשה בעינינו זאת ממספר טעמים. האחד, כאמור, אחת מהתכליות של סיום ההליך הפלילי בדרך של הרשעה היא מתן אפשרות להטיל עונשים מחמירים, במקרה זה קנס כספי משמעותי; השני, התכליות העומדות בבסיס הקנס והפיצוי הן שונות, כאשר רכיב הפיצוי אינו מוכר כעונש העומד בפני עצמו, אלא בא להוסיף על כל עונש אחר במטרה להשיב את המצב לקדמותו (סעיף 77(א) לחוק העונשין); השלישי, בהתאם להוראות החוק ניתן לשלם פיצוי במסגרת ההליך הפלילי לאדם ולא למדינה (סעיף 77(א) לחוק העונשין); הרביעי, ממילא מגביל החוק את גובה הפיצוי לסכום של 258,000 ₪ לניזוק [ראו דעת הרוב בדנ"פ 5625/16 קארין נ' בוקובזה (13.9.2017)], ומכאן שלא ניתן להטיל "פיצוי" בסכום הגבוה אותו קבע בית משפט קמא, בהיותו חורג מתקרת הפיצוי החוקית [ראו והשוו: ע"פ 7125/15 מדינת ישראל נ' פלוני (20.12.2016), בו הסתייג בית המשפט העליון, גם אם בהערת אגב, מניסיון שנעשה להטיל "הוצאות משפט" מקום בו לא ניתן היה להטיל קנס כספי בהליך שהסתיים "ללא הרשעה"].

31. נוכח כל האמור, אציע לחבריי לקבל את הערעור.

כפי שהובהר לעיל, סוג העבירות בהן הורשעה המשיבה אינו מאפשר לוותר על ההרשעה בנסיבות המקרה בלי לפגוע באופן מהותי בשיקולי הענישה האחרים. מעבר לכך, לא הוכחה פגיעה ממשית בסיכויי שיקומה של המשיבה, וממילא גם אם הייתה מוכחת פגיעה כאמור לא ניתן היה להימנע מהרשעתה בשל הפגיעה בשיקולי הענישה האחרים ובאמון הציבור. בנסיבות אלו אציע לחבריי ולהרשיע את המערערת בעבירות בהן הודתה.

אשר לעונש, ובהתאם לעמדתה ההגונה של המערערת, אציע לחבריי שלא להתערב בגובה התשלום שנקבע על ידי בית משפט קמא (מיליון ₪), אלא שסכום זה ישולם כקנס, ולא כפיצוי, לטובת הקרן לשמירה על הניקיון.

כפועל יוצא של הרשעת המשיבה, אציע לחבריי לקבל את עתירת המערערת ולהאריך לתקופה של 3 שנים את משך ההתחייבויות, בסכומים ובסוג העבירות שנקבעו בהחלטת בית משפט קמא. עמדה זו מתבקשת הן בשל הצורך להרתיע את המשיבה, שכאמור מורשעת בביצוע עבירות מסוג זה שלא בפעם הראשונה, והן לאחר שנמצא כי המשיבה עברה על החוק בתקופה בה עמדה בתוקף התחייבות קודמת [ראו והשוו: עניין אלבז].

ככל שהמשיבה אכן עלתה על דרך המלך ושינתה אורחותיה, כפי שהצהירה בפני בית משפט קמא ואף בדיון שנערך לפנינו, ברי שלא יהיה מקום להפעיל בעתיד את ההתחייבויות השונות.

השופטת הבכירה מ' ברנט - אב"ד:

מצטרפת לפסק דינו המעמיק של חברי כב' השופט מיכלס ולהערות חברי כב' השופט בורנשטין.

השופט ש' בורנשטין:

אני מצטרף לפסק דינו המנומק והמפורט של חברי כב' השופט מיכלס, אשר היטיב להציג את השיקולים המצדיקים לבטל את החלטת בית משפט קמא ולסיים את ההליך בהרשעת המשיבה. כמו כן אני מצטרף למסקנתו לפיה יש להטיל קנס על המשיבה חלף הפיצוי ולמסקנתו בעניין הארכת תקופת ההתחייבות.

ניתן היום, ז' שבט תשפ"ג, 29 ינואר 2023, במעמד הצדדים.

מיכל ברנט, שופטת בכירה שמואל בורנשטין, שופט עמית מיכלס, שופט

עמוד 13

כל הזכויות שמורות לאתר פסקי דין - verdicts.co.il ©

